

УДК 811.112.2*282.2(436)

DOI <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2024-39.11>

НІМЕЦЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ДІАЛЕКТНОМУ МОВЛЕННІ ЗАКАРПАТСЬКОГО АРЕАЛУ

Ярослав М. Шетеля

аспірант

Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
Одеса, Україна

e-mail: noritsu16@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4974-9157>

АНОТАЦІЯ

У час світової глобалізації лексикон різних мов постійно поповнюється. Зазнає впливу й українська мова. Нині вона збагачується переважно запозиченнями з англійського словника, проте одиниці німецького походження в літературному й особливо діалектному вжитку посідають значне місце серед лексем іношомовного походження. З огляду на це питання функціонування німецьких запозичень в українському розмовному мовленні є актуальним і своєчасним.

Пропонована стаття виконана в напрямку, заданому дослідженнями авторів, яких цікавили проблеми німецько-українських міжмовних контактів на Закарпатті. Наявність німецьких запозичень в українських говірках Закарпаття зумовлена насамперед заселенням краю німецькими колоністами (перша хвиля німецької колонізації тривала у XII–XIII ст., а друга – впродовж XVIII до середини XIX ст.). З огляду на це мета статті – пошук і попередній лінгвістичний огляд германізмів, запозичених у діалектній вокабулярій закарпатських говірок у процесі німецько-української міжмовної взаємодії на Закарпатті. Завдання студії: 1) дослідити приклади лексичної інфільтрації побутової лексики з німецької (австрійської) мови в українські говірки зазначеного ареалу; 2) окреслити основні риси їх фонетичної адаптації в українському діалектному мовленні зазначеного ареалу. Об'єкт дослідження – німецько-українські лінгвальні контакти, а предмет – їхні прояви на лексичному рівні, представлені сумою різночасових запозичень в ареалі закарпатських говірок.

Ключові слова: німецько-українські міжмовні контакти, діалект, ареал, лексичні запозичення, Закарпаття.

Вступ. Діалектне мовлення автохтонного слов'янського населення Закарпаття протягом тривалого часу інтенсивно засвоювало іншомовну лексику, значний відсоток якої складають німецькі слова, які належать до різних лексико-семантичних груп. Звісно, у процесі лінгвальних контактів відбувається лексичне збагачення обох мов, які взаємодіють, наслідком чого є адстрат як нейтральний тип взаємодії. Відповідно, німецькі говірки Закарпаття також зазнали впливу слов'янського мовлення, про що вже йшлося у студіях вітчизняних дослідників. Зокрема, вагомий внесок у вивчення розвитку та функціонування німецьких говірок Закарпаття в умовах іншомовного оточення зробили вчені Ужгородського національного університету Л. Владимир, С. Штефуровський, Й. Шрамл, М. Шін, Г. Меліка, М. Медвідь, Е. Стародимова, Ф. Куля, І. Чолос, Л. Шмідзен та ін., які здійснили ґрунтовний аналіз історії та сучасного стану німецьких говірок Закарпаття. Однак процеси, шляхи запозичення германської лексики в діалектне мовлення закарпатських українців, особливості їхньої адаптації та вжитку досі досліджені лише фрагментарно (пор.: Гвоздяк, 1998 та ін. студії цього автора; Лопушанський, Пиц, 2011; близько за проблематикою й ареалом: Нечаєва, 2014). Тож відсутність спеціального монографічного дослідження питомої ваги германізмів у словнику українських ідіомів Закарпаття, досвіду їхньої хронологічної стратифікації, тематичної дистрибуції та стилістичних функцій у розмовному мовленні зумовлює **актуальність** студій, призначених компенсувати цей пробіл у наукових знаннях.

Мета статті – дослідити результати німецько-українських мовних контактів, відбитих у діалектному словнику українців Закарпаття. Досягнення мети студії передбачає розв'язати кілька **завдань**: 1) дослідити приклади лексичної інфільтрації побутової лексики з німецької (австрійської) мови в українські говірки зазначеного ареалу; 2) окреслити основні риси їх фонетичної адаптації в українському діалектному мовленні зазначеного ареалу.

Відповідно, **об'єкт** дослідження – німецько-українські лінгвальні контакти, а **предмет** – їхні прояви на лексичному рівні, представлені сумою різночасових запозичень в ареалі закарпатських говірок.

Мета, предмет і об'єкт студії зумовили використання таких лінгвістичних методів: *описовий і зіставний*.

Виклад основного матеріалу

1. Вступні зауваги

Наявність німецьких запозичень в українських говірках Закарпаття зумовлена насамперед заселенням краю німецькими колоністами (перша хвиля німецької колонізації тривала у XII–XIII ст., а друга – впродовж XVIII до середини XIX ст.). Колонізація здійснювалася різними шляхами. На подарованій графському дому Шенборнів території Мукачівсько-Чинадіївської домінії, що належала Ференцу Ракоці II, оселилися вихідці зі східної Франконії, південної Богемії, південної Баварії та Швабії. У верхів'ях річки Тересви осіли вихідці з верхньої Австрії. Німці зі східної Галичини, Угорщини утворили невеликі німецькомовні поселення в Ужгороді, Мукачеві, Рахові, Т.-Бистрій, Т-Реметі, Перечині, Кобилецькій Полянні та ін.

Найцікавіше, що власне лінгвістичне дослідження цієї категорії іншомовних лексем в українському словнику почалося не в середовищі місцевих науковців, а далеко від Закарпаття. Так, І. П. Котляревський, публікуючи своє перше видання «Енеїди», додав до книги словничок чужомовних слів, серед яких 45 було позначено як «німецькі слова», наприклад, *краватка, крам, крейда, мусити, ваги, бровар*.

Наприкінці XIX століття український етнограф та історик П. С. Єфименко, укладаючи список лексем іншомовного походження, вживаних в українському мовленні, дав перший перелік німецьких запозичень. Далі, у першій половині XX століття, німецькі запозичені слова були об'єктом наукової уваги І. В. Шаровольського, який став упорядником німецько-українського словника. Зокрема, його досвід роботи з українським вокабулярієм дозволив виокремити 288 німецьких лексичних одиниць, які функціонували в літературній мові того часу.

За даними сучасних словників, український літературний лексикон налічує близько 1000 лексем німецького походження, повністю засвоєних українською мовою. Крім того,

великий шар лексики німецького походження представлений в українській спеціальній та науковій термінології (Енциклопедія «Українська мова». Київ : Українська енциклопедія, 2000). Нарешті, «Словник іншомовних слів» за редакцією О. С. Мельничука містить 1005 німецьких запозичень.

Зазначена проблема цікавила й мовознавців Ольденбурзького університету (Німеччина), які тривалий час працювали над проектом «Слова, що подорожують». Дослідники виокремили германський (німецький, зокрема) лексичний стратум у східнослов'янських мовах, зокрема в українській. Було встановлено, що значна частина німецьких слів у різні періоди історії потрапила в українську мову через польську: поляки мали тісні торговельні контакти з німцями, а українці, особливо західні, – з поляками. Таким чином, наприклад, до українського лексикону ввійшли назви важливих культурних реалій *фільварок* (das Vorwerk), *дах* (das Dach) тощо.

Як у випадку з будь-якими запозиченнями, «іншомовність», закріпленість германізмів за реаліями чужої культури поступово «стирається» в українській мовній свідомості, і вони набувають нових значень, змінюють форму під впливом асоціацій із українською лексикою.

2. Фонетична рецепція німецьких запозичень у мовленні українців Закарпаття

Ознайомлення з корпусом запозичень варто починати з вивчення їх фонетичного оформлення. Огляд профільної наукової літератури дозволяє попередньо окреслити приблизний список німецьких (австрійських) лексем, уживаних у мовленні українців Закарпаття, і саме його вивчення дає можливість уявити основні закономірності звукової рецепції запозичень. Зупинимося на приголосних.

2.1. Губні приголосні

2.1.1. Німецький лабіальний [b] передається артикуляційно близьким укр. [б] незалежно від позиції: *байцувати* (н.-в.-н. *béizen* ‘травити’, ‘роз’їдати’, ‘припікати’, ‘протравлювати’, ‘фарбувати морилкою’) і *ба́йца* (н.-в.-н. *Béize* ‘протрава’, ‘міцна горілка’; Мельничук, 1982 (1: 118)), *балка* (н.-в.-н.

Balken ‘балка’, ‘брус’; Ibid., 128), *бараки* (*Baracke* ‘барак’), *біглязь* (*Bügeleisen* ‘праска’; Ibid., 191), *букса* (н.-в.-н. *Büchse* ‘втулка’, ‘букса’, ‘бляшанка’; Ibid., 288), *баки* (*Bäcke* ‘щока’), *бакенбарди* (*Bäckenbart* ‘бакенбарди’; Ibid., 120), *вербувати* (*wérben* ‘вербувати, агітувати’; Ibid., 351–352), *рібізлі* (*Ribisel* ‘смородина, порічки’), *проба* (н.-в.-н. *Próbe* ‘проба’; Мельничук, 2003 (4: 589)), *шайба* (*Scheibe* ‘шайба’; Мельничук, 2012 (6: 367)), *гаубиця* (н.-в.-н. *Haubitze* ‘гаубиця (тип гармати)’; Мельничук, 1982 (1: 482)) тощо.

Однак у деяких запозичених словах [b] оглушується й змінюється в українських говірках Закарпаття на [ф], [x], пор.: *шуплядка*, *шухляда* (*Schublade* ‘шухляда’; Мельничук, 2012 (6: 497)).

2.1.2. Нім. [p] = укр. [п]: *капут* (*kapütt* ‘розбитий, зіпсований, зламаний’), *луна* (*Lúpe* ‘лупа’; Мельничук, 1985 (2: 307)), *папір* (*Papier* ‘папір’; Мельничук, 2003 (4: 283)), *марціпан* (*Marzipan* ‘марципан’; Мельничук, 1989 (3: 403)), *пуцувати* (н.-в.-н. *putzen* ‘чистити’; Мельничук, 2003 (4: 645)) та ін.

2.1.3. Німецьке [f] передається українським [ф]: *фалда* (*Falte* ‘складка’), *фальцювати* (*falzen* ‘фальцювати’), *фальшивий* (*falsch* ‘неправдивий, хибний, помилковий’; Мельничук, 2012 (6: 70)), *фарба* (*Farbe* ‘колір’, ‘фарба’; Ibid., 74), *фірганги* (*Vorhang* ‘завіса на вікні, штори’; Ibid., 102–103: варіант *фірганги* тут пропущено), *фрайур* (*Freier* ‘наречений’; Ibid., 126), *гешефт* (*Geschäft* ‘справа, торговельна операція’; Мельничук, 1982 (1: 503)), *луфт* (н.-в.-н. *Luft* ‘повітря’; Мельничук, 1989 (3: 331)), *фййдер* (*Feder* ‘перо (для письма)’), *фест* (*fest* ‘міцний, твердий’; Мельничук, 2012 (6: 91)), *фіртель* (*Viertel* ‘чверть’; Ibid., 89), *фусиклі* (*Fuß + Socken* ‘шкарпетки’), *файно* (н.-в.-н. *fein* ‘гарний, витончений’; Ibid., 64–65), *флінта* (*Flinte* ‘мисливська рушниця’; Ibid., 109), *фляшка* (*Flasche* ‘пляшка’; Ibid., 113) та ін. Подвоєний *ff* спрощується до [ф]: *трафитум* (*treffen* ‘влучати’, ‘потрапляти’), *вафля* (н.-в.-н. *Waffel* ‘вид печива’; Мельничук, 1982 (1: 340)).

Німецький кластер [pf] в українському діалектному мовленні спрощується в [п] або [ф]: *ні(у)н* (*Pfaffe* ‘піп’), *файфа* (*Pfeife* ‘люлька’), *феник/феніг* (*Pfennig* – грошова одиниця), *фунт* (*Pfund* – одиниця виміру ваги, фунт) тощо.

2.1.4. Нім. [w] як укр. [в], пор.: *вага* (н.-в.-н. *Wäge* ‘вага’; Мельничук, 1982 (1: 317)), *вартувати* (*warten* ‘вартувати, чекати, очікувати’), *векерка* (*Wecker* ‘будильник’), *віршилки* (*Wurstchen* ‘сосиска’), *вандрувати*, *мандрувати* (*wandern* ‘блукати, подорожувати (пішки)’); Мельничук, 1989 (3: 380)), *варта* (н.-в.-н. *Wärte* ‘варта’, ‘сторожова башта’), *вербувати* (*werben* ‘вербувати, агітувати’), *вінкель* (*Winkel* ‘кутомір, кут’) та ін.

2.2. Зубні приголосні

2.2.1. Німецьке [d] передається через українське [д]: *ділі* (*Diele* ‘підлога’), *друт* (н.-в.-н. *Draht* ‘дріт’; Мельничук, 1985 (2: 131)), *кнедлики* (*Knödel* ‘кнедлики’), *фалда* (н.-в.-н. *Falte* ‘складка’; Мельничук, 2012 (6: 68)), *дамаск* (*Damast* ‘дамаск, дамастова тканина’), *дірект* (*direkt* ‘прямо’), *дунст* (*Dunst* ‘випар’), *дунстовати* (*dünsten* ‘варити на парі’), *креденц* (*Kredenz* ‘низький буфет, сервант’; Мельничук, 1989 (3: 81)), *лада* (*Låde* ‘висувна шухляда’, ‘скриня’; *Ibid.*, 335), *пудра* (*Puder* ‘пудра’) тощо. Синкопа [д] фіксується в *мунштук* (*Mundstück* ‘мундштук’).

2.2.2. Нім. [t] відповідає українському [т]: *таляр* (*Taler* – старовинна німецька монета), *ташка* (*Tasche* ‘сумка’), *трафити* (*treffen* ‘влучати’, ‘потрапляти’) тощо.

Подвоєння tt, зазвичай, спрощується, пор. *капут* (н.-в.-н. *kapütt* ‘розбитий, зіпсований, зламаный’; Мельничук, 1985 (2: 379)).

2.2.3. Нім. [z] як укр. [ц]: *цуг* (*Zug* ‘рух’, ‘перехід’, ‘потяг’, ‘тяга’; Мельничук, 2012 (6: 264)), *пуцувати* (н.-в.-н. *putzen* ‘чистити’; Мельничук, 2003 (4: 645)), *шпацірувати* (*spazieren* ‘гуляти, прогулюватися’; Мельничук, 2012 (6: 459)), *шанц* (*Schanze* ‘земляне укріплення, окоп’), *цангли* (*Zange* ‘щипці, кліщі’), *цімент* (*Zement* 104 ‘цемент’), *цолшток* (*Zollstock* ‘складна лінійка, складний метр’), *цурюк* (*zurück* ‘назад’) тощо.

2.2.4. Нім. [s, ss] через укр. [с]: *гріс* (*Griess* ‘манна крупа’; Мельничук, 1982 (1: 596): із висновком про польську мову як посередник запозичення; закарпатська форма, відсутня в ЕСУМ, може бути прикладом безпосередньої інфільтрації з німецького словника) тощо.

Німецький кластер [st] відповідає українському [шт]: *штос* (*Stoß* ‘стіс’), *штрека* (*Strecke* ‘відстань, штрек’; Мельничук, 2012 (6: 480)), *штука* (*Stück* ‘штука’) та ін.

Кластер [sp] на початку слова відповідає українському [шп]: *шпуровати* (*sparen* ‘складати (зокрема, гроші)’, ‘заощаджувати, економити’; Мельничук, 2012 (6: 459): форма з кореневим у в дефініції відсутня), а також похідне *шпуровний* ‘заощадливий, економний’ (в ЕСУМ відсутнє), *шпаціровати* (*spazieren* ‘гуляти, прогулюватися’), *шпіцлик* (*Spitzel* ‘шпигун’) та ін.

Термін *шпіц* у марамороських говірках вживається у значенні, якого немає у мові-джерелі, тобто як ‘підківка на передній частині подошви взуття’, тоді як семантика *Spitze*, діал. *Spitz* у власне німецькому вжитку – це ‘гострий кінець’, ‘шпиль’, ‘вістря’ (Мельничук, 2012 (6: 464)). Таким чином, маємо випадок семантичної інновації всередині групи запозичених технічних термінів.

2.3. Язикові приголосні

2.3.1. Німецький приголосний [g] в діалектній вимові відтворюється через [ґ] або [г]. Пор.: *ґешєфт* (*Geschäft* ‘справа, торговельна операція’), *ґлязурь* і *ґлязурь* (*Glasur* ‘глазур’; Мельничук, 1982 (1: 520)), *ґріс* (*Grieß* ‘манна крупа’), *шварєр* (*Schwager* ‘дівєр’), *ґєршлі* (*Gerste* ‘ячмінь’), *тпруєрєр* (*Träger* ‘носильник’) та ін.

2.3.2. Нім. [k] = укр. [к]: *кнедлики* (*Knödel* ‘кнедли’), *кельня* (*Kelle* ‘кельма, кельня’), *цурюк* (*zurück* ‘назад’), *ґак* (с.-в.-н. *hake(n)* ‘крюк’ Мельничук, 1982 (1: 454); *Haken* ‘ґак, гачок’), *пакувати* (*packen* ‘упаковувати, складати’, пор. однак Мельничук, 2003 (4: 257)), *штрека* (*Strecke* ‘відстань, штрек’), *капут* (н.-в.-н. *kaputt* ‘розбитий, зіпсований, зламаний’), *кўфєр* (*Koffer* ‘чемодан’, ‘скриня’), *факєл* (*Fackel* ‘факел, смолоскип’; Мельничук, 2012 (6: 65)) та ін.

2.3.3. Нім. [h] відтворюється як укр. [х]: *ріхтувати* (*richten* розм. ‘упорядковувати, прибирати, готувати (їжу)’), *пєх* (*Pech* ‘невдача’) та ін. Відзначимо, що фрикативний звук [ç] (Ich-лаут), що стоїть за диграфом *ch*, в українському діалектному мовленні Закарпаття звучить саме як [χ] (Ach-лаут), пор. *ґлайховати* (*gleichən* ‘бути схожим’). Цей звук випадає у слові *друшляк* (*Durchschlag* ‘решето, друшляк’).

На початку слова [h] заступається фрикативним [ɣ]: *гак* (*Haken* ‘гак, гачок’), *галстук* (*Halsstuch* ‘нашийна хустка’ чи *Halsstück* ‘річ для ший’; Мельничук, 1982 (1: 461)), *ганділь/генділь* (*Handel* ‘торгівля’), *гелер* (с.-в.-н. *heller, haller*, н. *Heller* – заст. назва дрібної монети; Мельничук, 1982 (1: 492)), *гакльовату* (*häkeln* ‘плести гачком’), *гокерлик* (*Hocker* ‘табуретка’), *госундраги* (*Hosenträger* ‘підтяжки’) тощо.

2.3.4. Нім. *sch* [ʃ] незалежно від позиції передається укр. [ш]: *ташка* (н.-в.-н. *Tasche* ‘кишеня’, ‘сумка’; Мельничук, 2006 (5: 530)), *шона* (с.-в.-н. *schopf* ‘будова без передньої стіни як навіс для возів’, нім. діал. *Schopf* ‘навіс’, ‘сарай’; Мельничук, 2012 (6: 453)), *шутер* (*Schotter*, діал. *Schutter* ‘шебінь, жорсткість, гравій’; *Ibid.*, 496), *шурувати* (*schüren* ‘давати поштохв’, ‘розпалювати вогонь’; *Ibid.*, 493), *гешефт* (*Geschäft* ‘справа, торговельна операція’), *шури* (*Schurz* ‘фартух’; *Ibid.*, 494).

Цікаво відзначити, що закарп. діал. *шайта* ‘поліно’ (нім. *Scheit* ‘т. с.’) розвинуло переносне значення ‘незграбна людина’, отже, маємо семантичну інновацію у слов’янському вжитку запозиченого слова. В ЕСУМ (Мельничук, 2012 (6: 368)) відзначене лише збірне *шайтуп* ‘дрова’, джерелом якого є інша німецька форма – *Scheiter(holz)* ‘поліна’.

2.4. Сонанти

2.4.1. Носові. Нім. [n] через укр. [н]: *гандель* (*Handel* ‘торгівля’), *гандлювати* (*handeln* ‘торгувати’), *кнедлики* (*Knödel* ‘кнедли’) та ін.

Нам відомі приклади, діалектної заміни [n] > [м] перед губним, пор. *бакембарди* < *Backenbart* ‘бакенбарди’.

Нім. [m] через укр. [м], пор. *регімент* (н.-в.-н. *Regimént* ‘полк’; Мельничук, 2003 (4: 43)).

Звукосполюки з носовими сонантами:

[mp] передається через укр. [мп]: *компас* (*Kompass* ‘компас’; Мельничук, 1985 (2: 541)), *лупн* (*Lump* ‘негідник’, ‘гульвіса’);

[nt] як укр. [нт]: *флінта* (*Flinte* ‘мисливська рушниця’);

[rm] як укр. [рм]: *аларм* (*Lärm* ‘шум, галас’) тощо.

2.4.2. Плавні. Фонема [l] в німецьких запозиченнях реалізується і як м’яке [л’], і як тверде [л], пор.: *валик* (*Walze*

‘вал, валик, ролик’), *фалда* (*Falte* ‘складинка’), *лотра* (*Léiter* ‘драбина’; Мельничук, 1989 (3: 271–272)), *лата*, *латка* (с.-в.-н. *latte* ‘планка, рейка’; Мельничук, 1989 (3: 199)), нім. *Latte* ‘планка, рейка’), *шухляда* (*Schublade* ‘шухляда’), *клямра* (н.-в.-н. *Klammer* ‘скоба для дерев’яних деталей’; Мельничук, 1985 (2: 469)), *факля* (*Fackel* ‘смолоскип, факел’), *фляшка* (*Flasche* ‘пляшка’), *глазур* і *глязурь* (*Glasur* ‘глазур’), *кікля* (н.-в.-н. *Kittel* ‘верхній полотняний або сукошний одяг’; Мельничук, 1985 (2: 451): закарпатська форма не врахована), *аларм* (*Alarm* ‘тривога’), *карфіол* (*Karfiol* ‘кольорова капуста’), *рінгельшпіль* (*Ringelspiel* ‘карусель’) та ін.

Нім. [r] через укр. [p]. У запозиченнях цей звук представлений:

- 1) на початку слова: *регімент* (н.-в.-н. *Regimént* ‘полк’);
- 2) в позиції після анлаутного консонанта: *фриштик* (*Frühstück* ‘сніданок’; Мельничук, 2012 (6: 132));
- 3) в середині слова між приголосним і голосним: *штрека* (*Strecke* ‘відстань, штрек’), *гейрок* (*Géhrock* ‘сюртук’; Мельничук, 1982 (1: 491));
- 4) в інтервокальній позиції: *герінгу* (лише plur.) (*Hering* ‘оселедець’; Мельничук, Ibid.: діал. форма *герінгу* відсутня), *шпуровати* (*sparen* ‘складати (зокрема, гроші)’, ‘заощаджувати, економити’);
- 5) в кінці слова: *шовгор* (*Schwager* ‘дівер, швагер’; Мельничук, 2012 (6: 394): без зазначеної форми), *папір* (*Papier* ‘папір’) тощо.

Деякі запозичення зазнають дисиміляції в діалектному мовленні Закарпаття, пор. *r – r > p – л*: *рула* (н.-в.-н. *Röhre* ‘трубка’, нім. *Rohr* ‘труба’, ‘очерет’; Мельничук, 2006 (5: 145)).

Висновки. Як засвідчує короткий огляд способів фонетичного засвоєння німецької лексики в українських говірках закарпатського ареалу, процес їхнього входження в слов’янське мовлення досить складний. Саме так, адже попри більш-менш стабільну фонетичну адаптацію іншомовних слів (зумовлена порівняною близькістю фонологічних систем обох мов) граматичний і словотвірний чинники суттєво коригують їхнє оформлення. Свій внесок в укорінення германізмів у лексико-семантичній системі закарпатських говірок робить

і семантичний чинник, оскільки запозичення на місцевому ґрунті розвивають інноваційні семеми, відриваючись від оригінальних вокабул у мові-донорі.

ЛІТЕРАТУРА

Гвоздяк О. М. Запозичення лексики німецького походження в українських говірках Ужгородщини. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Романо-германська філологія»*. 1998. Вип. 4. С. 7–11.

Лопушанський В. М., Пиц Т. Б. Німецькомовні лексичні запозичення у південно-західних говорах України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич : Посвіт, 2011. 124 с.

Мельничук О. С. (ред.). Етимологічний словник української мови: в 7 т. Київ : Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–6.

Нечасва Н. Запозичення з німецької мови в буковинських говірках. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: Філологічні науки. Мовознавство*. 2014. № 2. С. 98–102.

PROBLEMS OF GERMAN-UKRAINIAN INTERLINGUAL CONTACTS IN TRANSCARPATHIA

Yaroslav M. Shetelya

Post-Graduate Student
State Institution «South Ukrainian National Pedagogical university
named after K. D. Ushinsky»,
Odessa, Ukraine
e-mail: noritsul6@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4974-9157>

SUMMARY

In the era of global globalization, the lexicon of different languages is constantly being replenished. The Ukrainian language is also being influenced. Currently, it is enriched mainly by borrowings from the English dictionary, but units of German origin in literary and especially dialectal use occupy a significant place among lexemes of foreign origin. In view of this issue, the functioning of German borrowings in Ukrainian colloquial speech is relevant and timely.

The proposed article is written in the direction set by the research of the authors who were interested in the problems of German-Ukrainian interlingual contacts in Transcarpathia. The presence of German borrowings in the Ukrainian dialects of Transcarpathia is primarily due to

the settlement of the region by German colonists (the first wave of German colonization lasted in the 12th–13th centuries, and the second – during the 18th to the middle of the 19th century). In view of this, the purpose of the article is to search for and conduct a preliminary linguistic review of Germanisms borrowed into the dialect vocabulary of Transcarpathian dialects in the process of German-Ukrainian interlingual interaction in Transcarpathia. The objectives of the study are: 1) to investigate examples of lexical infiltration of everyday vocabulary from the German (Austrian) language into Ukrainian dialects of the specified areal; 2) to outline the main features of their phonetic adaptation in Ukrainian dialect speech of the specified areal. The object of the study is German-Ukrainian linguistic contacts, and the subject is their manifestations at the lexical level, represented by the sum of borrowings of different times in the areal of Transcarpathian dialects.

Key words: *German-Ukrainian interlanguage contacts, dialect, areal, lexical borrowings, Transcarpathia.*

REFERENCES

Hvozdyak O. M. (1998). Zapozychenn'a leksyky nimets'koho pokhodzhenn'a v ukrayins'kyi hovirtsi Uzhhorodshchyny [Borrowing of Vocabulary of German Origin in the Ukrainian Dialect of Uzhhorod Region]. *Naukovyi visnyk Uzhhorods'kogo universytetu. Seriya «Romano-hermans'ka filolohiya»* [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Seria «Romano-Germanic philology»]. Vol. 4, pp. 7–11.

Lopushans'kyi V. M., Pytz T. B. (2011). Nimets'komovni leksychni zapozychennia u pviddenno-zakhidnykh hovirakh Ukrayiny [German-Language Lexical Borrowings in the South-Western Dialects of Ukraine]. Drohobych: Posvit.

Mel'nychuk O. S. (red.) (1982–2012). *Etymolohichnyi slovnyk ukrayins'koyi movy: v 7 t.* [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language]. Kyiv: Naukova dumka. Vol. 1–6.

Nechayeva N. (2014). Zapozychennia z nimets'koyi movy v bukovyns'kykh hovirkakh [Borrowings from the German Language in Bukovyna Dialects]. *Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka East European National University: Philological Sciences. Linguistics*. No. 2, pp. 98–102.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2024